

Икономическата политика под натиска на кризите – възможности и ограничения

По повод на своята 42-годишнина, на 19 април 2022 г. Българската стопанска камара организира дискуссионен форум „Икономическата политика под натиска на кризите – възможности и ограничения“.

Целта на събитието бе да постави темата за необходимостта от спешно преосмисляне на българската икономическа политика, с особен акцент върху нейната реакция спрямо екзогенно предизвикани кризи и постигането на догонващ растеж.

Форумът протече в два дискуссионни панела - **“Енергийна сигурност и икономически растеж”** и **„Парична политика, Еврозона и инфлация“**. Участници бяха представители на правителството, банковия и енергийния сектор, както и икономически анализатори, сред които: Даниел Лорер - министър на иновациите и растежа, Ива Петрова – зам.-министър на енергетиката, Лъчезар Богданов – Институт за пазарна икономика, Ивайло Найденов – БФИЕК, Любомир Дацов – Фискален съвет, Емил Хърсев – финансист, Кристофор Павлов – главен икономист на Булбанк.

Форумът беше официално открит от председателя на БСК Добри Митрев и от икономическия съветник на БСК д-р Щерьо Ножаров, а модератор на дискусиата бе журналистът Христо Николов (Bloomberg TV Bulgaria).

Ключови послания:

- Занапред икономиката ще бъде излагана на различни по своя произход **външни шокове, които ще оказват влияние върху бизнес-цикъла и темпа на икономически растеж.**
- Новата реалност се определя с **пренареждане на веригите за доставка, висока инфлация, диспропорции между финансовия и реалния сектор, високи бюджетни дефицити и бързо нарастващ публичен дълг.**
- Въпреки, че **България** стартира през 1988г. прехода към пазарна икономика от близка изходна позиция с Румъния, Хърватска, Чехия, Полша, Унгария и другите държави от ЦИЕ, днес тя **остава последна по икономически и социални показатели в ЕС**
- В последните десет години се наблюдава **бавен догонващ (конвергентен) растеж** от порядъка на **средно 4% годишно при нормално за бета конвергенция около 7%;**
- Ето защо **България се нуждае от преосмисляне икономическата си политика за постигането на висок и конвергентен икономически растеж, членството в Еврозоната и ОИСР**

Панел 1 “Енергийна сигурност и икономически растеж”

- **Българската икономика не експортно насочена**, което обяснява **липсата на конвергентен растеж** в достатъчна степен.
- Когато говорим за **производителност**, трябва да се търси **подобряване на ефективността на микроикономическо ниво във всеки процес на производство**. Необходимо е да се *стимулират производства с по-висока добавена стойност*. Скоростта, с която се случват тези промени трябва значително да се увеличи, за да се добрижим до темпото на държавите, с които се сравняваме.
- Новата **концепция за догонващ икономически растеж трябва да намира отражение в държавния бюджет**. Неговата конструкция изисква **нова икономическа философия**.
- Националната ни рамка за инвестиции решава проблеми от преди 20 години, което няма как да е способ за привличане на инвеститори от световна величина. Необходим е по-сложен микс от държавна подкрепа, в т.ч. и данъчни облекчения при развиване на наука и изследвания.
- България няма нито един университет в световния ТОП 500. **Ако искаме да сме технологичен лидер, да изградим дигитална икономика, трябва да имаме развита наука**
- Няма икономическа логика при 4% безработица да се създават стимули за фирми, които ще назначават още хора. **Стимулите трябва да бъдат насочени към постигане на ново качество на добавената стойност и производствения резултат, към дигитализация.**
- В българската **енергетика** с годините има натрупани много **структурни дефицити**. Необходимо е осмисляне и на **структурата на потребление на енергия**.
- Енергийната ефективност в индустрията в последните години се подобрява, а в сектора на транспорт и услуги се влошава.
- Въглеродните емисии от енергетиката се излъчват на наша територия, ние ги субсидираме с наши публични средства, а се ползва евтината енергия в съседни държави.

- **Предвидимостта на енергийните цени е важна.** Енергийните разходи формират около 40-80% от разходите на предприятията, които са големи индустриални консуматори на електрическа енергия и природен газ. Необходимо е осигуряването на предлагане на дългосрочни договори за доставка.
- Ситуацията в Украйна промени възгледа върху природния газ като преходно гориво. Възниква въпроса за достъпа до него. Определянето на природния газ и ядрено гориво като „преходни“ представлява пречка за инвестиции, които в сферата на енергетиката винаги са дългосрочни.
- Вследствие прилагане на политиката за опазване на околната среда, голяма част от предприятията са елиминирали мазутните си стопанства. Така, **80% от предприятията, използващи природен газ като суровина, нямат алтернатива на доставките.**
- Редица страни в ЕС прилагат сериозни компенсации за бизнеса, свързани с високите цени за електрическа енергия. Такива са Германия, Франция, Италия. В България компенсациите в тази посока са силно ограничени, което пряко се отразява на конкурентоспособността на българските предприятия.

Панел 2, „Парична политика, Еврозона и инфлация“

- **В сегашния свръхзадължен свят не работят инструментите от времето на Никсън за борба с инфлацията** (Президентът Ричард Никсън обявява 90-дневно *замразяване на всички цени и заплати в САЩ на 15 август 1971 г.* След първоначалния изблик на популярност програмата се проваля грандиозно, давайки началото на почти десетилетие на така наречената *стагфлация* (висока инфлация, съчетана с бавен растеж, които понижиха жизнения стандарт на милиони на американците¹)
- **Най-бързата антиинфлационна политика е максималното увеличаване на икономическия растеж. Инфлацията е израз на страховете на хората, непредвидимостта, очакванията, които се формират на тази база. Липсата на държавна визия води до формиране на стракове и неправилни очаквания.**
- България вече е използвала най-силния инструмент срещу инфлацията – въвеждане на валутен борд още 1997 и до сега. Сега не ни остава нещо допълнително освен **меки мерки. Постепенно трябва да се обират количествата пари в обръщение, трябва да се възпира фискалната експанзия.**
- **Ако погледнем структурата и източниците на инфлация в света ще видим, че те не на всякъде се дължат на енергийните цени.** В САЩ инфлацията се дължи на политиката на самото правителство, на натиска който в момента се получава от страна на домакинствата. В Азия причината също не е натиска на енергийните цени. **Свързващото между различните региони са нарушените вериги за доставки.**
- **Навлизаме в ера, в която имаме по-високо базово равнище на инфлация от предишните периоди. Причината е смяната на посоката. Индустрията преминава в дигитална ера на световно ниво. Например появата на електрически автомобили с пълно ел-захранване изисква и променя например минно-добивната индустрия. За тях вече са необходими други метали. Така се увеличава търсенето в определена посока и в същото време имаме недостиг на самото предлагане. Този преход към дигитализация ще добавя от 0.5 – 1.0% към базовата инфлация.**
- **В България тази година инфлацията може да достигне порядъка на 13-14%, Ускоряване на инфлацията ще има още 2-3 месеца. В следствие на това и свързаното обедняване – потреблението на хората силно ще се промени. Ръста на работната заплата от 10%, който е заради това, че липсата на работна сила, а не защото производителността се вдига.**
- Проблемът с държавния дълг не са процентите спрямо БВП-30, 60% или повече. Големият проблем е дали в рамките на една година е необходимо да се разходват толкова средства. Както в България, при която **дългът не е висок, но нараства стремително бързо за кратък период от време. И тогава това се превръща в проблем, защото се оказва, че никой не иска да ти дава пари (да купува от теб облигации, както при последните емисии на български дълг).**
- Генерирането на необосновани държавни дефицити по бюджета, както е в момента при България, създава нови проблеми с държавния дълг. **В този контекст, темата за бюджета е много подценена, заради темата с инфлацията.** В българския бюджет в момента няма никаква гъвкавост. **В следствие на това, че бяха увеличени текущите разходи в сферата на заплатите, на социалното подпомагане, пенсиите, доведе до това, че в момента имаме най-високото**

¹ <https://www.investor.bg/analizi/91/a/niksyn-ni-pokaza-kak-ne-triabva-da-se-borim-s-inflaciata-333740/>

ниво изобщо – само 1992 година е било сравнимо- **съотношение на социални разходи към БВП. А вобще държавните разходи към БВП са 44-45%**. А традиционните разходи са 36-37% от БВП.

- В момента банките виждат висока ликвидност и ниски лихви. Въпроса е как банките тълкуват причините за появата на тези условия. Ако те ги виждат като резултат от **грешки на провеждане на макроикономическа политика**, то тогава банките ще виждат една **ситуация на предстоящи трудности пред икономиката**. Тогава **апетитът им за поемането на риск ще намалее**. Те ще вдигнат стандарта за отпускане на кредити и това ще ни доведе в един свят с **по-малко отпуснати кредити, което ще влоши икономиката**.
- Тъй като Централните банки – ФЕД, ЕЦБ, няма да променят съществено мерките срещу нарастващата инфлация, **при нулев или отрицателен лихвен процент, дори и при свръхликвидност, банките могат да инвестират в нещо рентабилно, което няма да носи загуба, дори и без печалба**.
- Основното при *еврото* и при *лева* е т.нар. икономически цикъл. Това е базовото. Когато икономическият цикъл на кандидатстващата държава се различава от икономическия цикъл на Еврзоната, това може да бъде много вредно, защото ЕЦБ ще ориентира паричната си политика спрямо масата от държави-членки на Еврзоната. Позитивното е, че **икономическият цикъл в България е синхронизиран с този на Еврзоната**.
- Така наречената неутрална лихва в Еврзоната се счита, че е 1.5%. При това ниво на лихва, политиката която провежда ЕЦБ се счита, че не е нито свиваща, нито стимулираща икономическия растеж и заетостта. Прогнозира се, че ЕЦБ ще направи 4 увеличения до размер от 1% на основната лихва и ще започне през следващите месеци.
- България е на година и половина от влизане в Еврзоната и настоящата монетарна политика на ЕЦБ няма да ѝ попречи за това.
- Влизането на България в Еврзоната касае икономически аргументи и геополитически аргументи. В ситуацията, в която се води война в Украйна, която е първата война в Европа след Втората световна война, геополитическите аргументи и съображения за приемането на България вероятно ще имат по-голяма тежест отколкото икономическите

Пълен видеозапис от дискусията е публикуван [ТУК](#).